

Východiska TIC pro aktivity v oblasti justice

Transparency International ČR (TIC), je nevládní neziskovou organizací, jejímž posláním je mapovat stav korupce v ČR a svou činností aktivně přispívat k jejímu omezování. Nezávislé a akceschopné fungování justice, považujeme za hlavní pilíř potírání korupce a vlády práva. Z toho důvodu se TIC věnuje dlouhodobě justiční problematice, nehledě na to, že svýkonem práva a systémem spravedlnosti, přichází TIC do kontaktu každodenně v rámci své praxe.

Důvod proč se protikorupční organizace zabývá justicí, je ten, že bez fungujícího výkonu spravedlnosti, jsou všechny protikorupční strategie pouhou deklarací. Z toho důvodu věnuje TIC tomuto tématu pozornost od roku 2004, kdy pořádala kulaté stoly k justici, intenzivně pak poslední 3 roky především od tzv. Čunkovy aféry, která odhalila některé systémové nedostatky. Zde bychom shrnuli hlavní strategické cíle pro lepší pochopení, kam směřují naše konkrétní aktivity.

Celkovou programovou vizí TIC v oblasti justice je:

Koncepční, systémová reforma justice, na jejímž konci bude stát skutečně nezávislá, důvěryhodná, justice oproštěna od mocenskopolitických zájmů. Dosavadní stav, kdy exekutiva ovládá rozhodující procesy uvnitř justice, je v dlouhodobém horizontu neudržitelný, neboť moc soudní nemá v rukou nástroje k ovlivňování vlastních záležitostí, i když sama nese odpovědnost za fungování soudnictví.

Hlavní programové body TIC:

- **Vytvoření Nejvyšší rady soudnictví** jako vrcholného samosprávného orgánu odpovědného za nezávislost a fungování justice. Zakotvení takového orgánu jako reprezentanta nezávislé soudní moci v ústavě. Včetně pravomocí personálních a rozpočtových.
- **Posílení nezávislého postavení Státního zastupitelství v Ústavě** úměrně tomu o jak významnou instituci se u orgánu veřejné žaloby jedná. Podporujeme nový zákon o SZ, který by maximálně chránil tuto instituci před uplatňováním politického vlivu. Důležitá je především **Změna mechanismu výběru na funkci nejvyššího státního zástupce**. Funkční období nejvyššího státního zástupce by mělo být prodlouženo s omezením opakování funkce. Personální výběr by měl být ochráněn před politickými tlaky.
- **Vytvoření speciálních soudních senátů určených pro případy zvláště závažné hospodářské kriminality a organizovaného zločinu.** Hlavním důvodem pro specializaci v rámci soudnictví jsou požadavky na zkušenost soudce a jeho schopnost orientovat se ve složitých případech. Dalším důvodem je prevence korupčních a místních vlivů.

- **Vytvoření speciálního státního zastupitelství pro boj se závažnou hospodářskou kriminalitou a organizovaným zločinem jako standardního partnera specializovaných útvarů policie.** Důvodem je vyloučení korupčních a místních vlivů, požadavky na odbornost státního zástupce. Centralizace práce na závažných případech umožňuje lepší kontrolovatelnost kroků, které byly podniknuty při ochraně práva.
- **Změna mechanismu výběru kandidátů na místa v justici.** Stanovení dlouhodobých, reálně fungujících, jednoznačných pravidel při výběru kandidátů na funkci soudce (včetně legální definice cílů a metod psychologického vyšetření a požadavku řádného odůvodnění jeho závěrů) s cílem odstranit dosavadní nahodilost a neprůhlednost ve výběru soudců a koncipovat jej jako transparentní, nediskriminační (neovlivnitelný osobními vazbami) a přezkoumatelný proces; obdobně koncipovat pravidla kariérního postupu soudce.
- **Personální změny ve vedení státních zastupitelství.** Odchod lidí zkompromitovaných spoluprací s politickými lobbisty a nekompetentními zásahy do vyšetřování. Bez těchto nutných zásahů nebudou důvěryhodné žádné reformní kroky.
- **Soudní znalci.** Postavení znalce není právně upraveno přiměřeně tomu, jakou moc má znalecký posudek. Proto je třeba zásadně novelizovat současný zákon o znalcích a tlumočnících č. 36/1967 Sb. nebo ještě lépe vytvořit novou právní úpravu, která by měla zpřísnit dohled nad znalci, definovat kritéria, za jakých se uchazeč může stát soudním znalcem, přesně stanovit podmínky výkonu znalecké činnosti a způsob kontroly odbornosti znalců (pravidelné přezkušování) a zajistit odpovědnost znalců (povinné členství v profesní komoře, kárná odpovědnost).